

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

10 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący)

SSN Ewa Stefańska

SSN Piotr Telusiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 kwietnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 24 stycznia 2022 r., I ACa 777/20,
w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej w W.
przeciwko G. R.
o zapłatę,

oddala skargę kasacyjną.

Ewa Stefańska

Adam Doliwa

Piotr Telusiewicz

UZASADNIENIE

Pozwem z 1 grudnia 2017 r. w elektronicznym postępowaniu upominawczym
powód Bank spółka akcyjna w W. domagał się zasądzenia od pozwanych K. R. i G.
R. solidarnie kwoty 1 572 979,20 zł z tytułu umowy kredytu hipotecznego.

Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie stwierdził brak podstaw do wydania nakazu zapłaty i sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach.

W toku procesu pozwany K. R. zmarł i w związku z tym postępowanie wobec niego zostało zawieszone postanowieniem z 9 września 2019 r. Wyrokiem częściowym z 7 sierpnia 2020 r., Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo w stosunku do pozwanej G. R.

Wyrokiem z 24 stycznia 2022 r., Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację powoda. Sąd ten zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. Stwierdził, że sytuacja, w której bank w sposób jednostronny i nieograniczony określa wysokość kursów kupna i sprzedaży walut, na podstawie których jest następnie ustalana wysokość wypłaconego kredytu i świadczenia konsumenta, godzi w równowagę kontraktową stron wprowadzając daleko idącą dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta, a kwestionowane przez powódkę postanowienia umowy są sprzeczne z dobrymi obyczajami. Przyznają bowiem uprawnienie do jednostronnego kształtowania wysokości świadczeń stron poprzez stosowanie bliżej niesprecyzowanego mechanizmu przeliczenia waluty, zarówno kwoty kredytu, jak i rat kapitałowo-odsetkowych. Za nieaktualny uznał Sąd Apelacyjny pogląd o możliwości wypełnienia luki powstałej w umowie na skutek wyeliminowania postanowienia niedozwolonego poprzez określenie wysokości zobowiązania na podstawie średniego kursu waluty ustalanego przez Narodowy Bank Polski.

Sąd odwoławczy wskazał ponadto, że umowę pod względem zgodności z zasadami współżycia społecznego, dobrymi obyczajami oraz ewentualnego pokrzywdzenia konsumenta, należy oceniać biorąc pod uwagę stan z daty zawarcia umowy, przy uwzględnieniu jej treści i okoliczności sprawy. Miarodajne są bowiem postanowienia umowy pierwotnej, zaś późniejsze postanowienia aneksów, odpowiadające normom ustawy antyspreadowej nie są w stanie zmienić oceny umowy co do jej ważności.

Sąd Apelacyjny przyjął, że zastrzeżone w umowie klauzule kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy. Ponieważ jednak

nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, podlegają ocenie pod kątem ich abuzywności.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiódł powód, zaskarżając ten wyrok w całości. Skarżący podniósł zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG, art. 69 ust. 2 pkt 4a w zw. z art. 69 ust. 3 i art. 75b ustawy - Prawo bankowe oraz w zw. z art. 4 ustawy z dnia 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw.

W oparciu o podniesione zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie w całości poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 7 sierpnia 2020 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Postanowieniem z 11 stycznia 2024 r., Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. i podjął to postępowanie przeciwko syndykowi masy upadłości Banku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według utrwalonego stanowiska Sądu Najwyższego nieuzgodnione indywidualnie postanowienia umowy kredytowej, w których wysokość zobowiązania konsumenta została określona na podstawie kursu waluty obcej, ustalonego jednostronnie przez bank, bez odwołania do obiektywnych kryteriów, stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (m.in. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 8 września 2016 r., II CSK 750/15; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17;

z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020 r. Nr 7-8, poz. 64; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22). Wbrew twierdzeniom skarżącego, nie można przyjąć, aby kurs waluty, o którym jest mowa w § 6 ust. 1, § 9 ust. 2, § 10 ust. 3 i § 14 pkt 3 zawartej przez strony umowy, był określony w weryfikowalny sposób. Przepisy te zawierają odesłanie do tabeli kursów walut, nie wskazując jednak, w jaki sposób ustalane są kursy zawarte w tej tabeli. Za obiektywne kryterium nie można uznać odwołania w § 6 ust. 1 umowy do „kursów obowiązujących na rynku międzybankowym” jak również stwierdzenia, że tabela jest sporządzana „po ogłoszeniu kursów średnich przez NBP”. Z powołanego postanowienia nie wynika bowiem, w jaki sposób kurs waluty określony w tabeli banku zależy od powołanych wskaźników.

Oceny niedozwolonego charakteru postanowień umowy dokonuje się według chwili jej zawarcia (uchwała składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Wbrew twierdzeniom skarżącego dla zakwalifikowania spornych postanowień jako abuzywnych bez znaczenia pozostaje zatem późniejsze zawarcie przez strony aneksu do umowy.

Przedmiotem oceny postanowienia umowy z punktu widzenia jego abuzywności jest treść normatywna danego postanowienia, a więc to, w jaki sposób ukształtowano w nim prawa i obowiązki stron (uzasadnienie uchwały z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 i powołane tam orzecznictwo). Bez znaczenia z tej perspektywy pozostają wskazywane przez skarżącego korzyści, które miałyby osiągnąć kredytobiorca na skutek zawarcia umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej zamiast kredytu złotowego. Można przy tym zauważyć, że sporne postanowienia zostały ocenione jako abuzywne nie ze względu na zastosowanie w umowie mechanizmu indeksacji, ale ze względu na jego treść, polegającą na przyjęciu jednostronnych, niemożliwych do zweryfikowania przez kredytobiorcę kryteriów ustalenia wysokości jego świadczeń.

Nie zasługuje na uwzględnienie także zarzut oparty na twierdzeniu, zgodnie z którym kredytobiorca był świadomy ryzyka walutowego związanego z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej. Stan świadomości kredytobiorcy jest bowiem okolicznością należącą do sfery ustaleń faktycznych, którymi Sąd Najwyższy pozostaje związany na etapie kontroli kasacyjnej, a Sąd Apelacyjny nie ustalił, aby pozwana miała, wspomnianą w treści zarzutu, świadomość podejmowanego ryzyka.

Jako niezasadne ocenić należy również zarzuty, w których skarżący wskazuje na konieczność odrębnej oceny abuzywności klauzuli różnicy kursowej oraz klauzuli ryzyka walutowego albo stwierdzenia abuzywności wyłącznie odesłania do bankowych tabel kursowych. Podzielić należy stanowisko orzecznictwa, w którym wskazuje się, że w umowie kredytu indeksowanego kursem waluty obcej mechanizm przeliczeniowy, określający wysokość świadczeń stron w oparciu o kurs waluty obcej, należy traktować jako całość, podlegającą łącznej ocenie z punktu widzenia abuzywności (m.in. wyroki SN: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22; z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 910/22; z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 2099/22). W szczególności należy zauważyć, że w razie wyeliminowania z umowy wyłącznie mechanizmu ustalania kursu waluty przy zachowaniu indeksacji świadczeń kursem CHF treść umowy nie zawierałaby postanowień pozwalających na ustalenie kursu tej waluty.

Obecnie w orzecznictwie nie budzi wątpliwości stanowisko o niedopuszczalności utrzymania w mocy umowy kredytowej po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych. Odwołać się należy do uchwały składu całej Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118). Powyższa uchwała ma moc zasady prawnej, wiążącej Sąd Najwyższy również w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę (art. 87 § 1 u.SN). Ewentualne odstępianie od niej wymagałoby ponownego rozstrzygnięcia w drodze uchwały składu całej Izby Cywilnej, przy czym nie ma przesłanek do wystąpienia o podjęcie takiego rozstrzygnięcia. Motywy cytowanej uchwały, wyrażone w jej uzasadnieniu, należy uznać za aktualne. Według pkt 1 powołanej uchwały w razie uznania,

że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

Z powyższych względów nie można podzielić zarzutu dotyczącego utrzymania umowy kredytowej w mocy w oparciu o treść art. 358 § 2 k.c.

Nie można podzielić również zarzutu, zgodnie z którym sporna umowa kredytowa powinna zostać utrzymana w mocy na skutek wejścia w życie tzw. ustawy antyspreadowej, tj. ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984). W orzecznictwie Sądu Najwyższego trafnie przyjmuje się, że samo wejście tej ustawy w życie nie wpłynęło na ocenę abuzywności postanowień umów kredytu zawartych wcześniej oraz konsekwencji prawnych wynikających z tej oceny, a jedynie stworzyło podstawy do zmiany postanowień umowy co do sposobu waloryzacji na przyszłość niespłaconych jeszcze rat kredytu. Oceny abuzywności postanowień umowy dokonuje się bowiem według stanu z chwili jej zawarcia (m.in. wyroki SN: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18. OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22; z 17 lutego 2025 r., I CSK 2946/23).

W odniesieniu do zarzutu naruszenia wskazanych przez skarżącego przepisów prawa Unii Europejskiej poprzez zastosowanie norm dyrektywy nie mających zastosowania do relacji horyzontalnej między stronami należy zauważyć, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera obszerne wywody dotyczące wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.UE.L Nr 95, str. 29). Nie można jednak przyjąć, że z wywodów tych wynika, aby Sąd Apelacyjny przyjął art. 6 ust. 1 dyrektywy za materialnoprawną podstawę rozstrzygnięcia w przedmiocie abuzywności. Przeciwnie, treść uzasadnienia wskazuje, że to art. 385¹ § 1 k.c. został przyjęty za wspomnianą podstawę, zaś powołany przepis dyrektywy i dotyczące

go orzecznictwo zostały jedynie uwzględnione przy dokonywaniu wykładni regulacji kodeksu cywilnego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

Ewa Stefańska

Adam Doliwa

Piotr Telusiewicz

[r.g.]